

Nieco o prawidłowym zapisie nazw ukraińskich na polskich mapach drogowych

Iwan Gudź, Mychajło Protcyk

Uniwersytet „Politechnika Lwowska”

Something about the correct entry of the Ukrainian names on the polish road maps

Abstract

The entry of some Ukrainian names of settlements and elements of hydrography were analyzed on examples of four road and tourist maps published in 1972-1999 years. As it turned out, only on the map of 1999 considerable number of Ukrainian names was correctly giving with using phonetic form of its transcription.

Wiadomo, że dobrą mapą jest ta, która podaje - zgodnie ze swą specyfiką tematyczną- obiektywną a zarazem prawdziwą, informację. Jednym z ważnych elementów prawie wszystkich map, może tylko z wyjątkiem „niemych”, są nazwy obiektów geograficznych, w tym też nazwy miejscowości, miejsc zamieszkania ludności: miast, miasteczek, wsi etc., jak i obiektów hydrograficznych, roślinności itp. I tak, jak nazwy są niezbędnym elementem map, a zwłaszcza map drogowych i turystycznych, to zapis ich na mapach powinien być zrobiony prawidłowo, szczególnie, gdy chodzi o zapis nazw na mapach innych państw wydanych w Polsce.

Źródłem wyjściowym, ustalającym nazwy w każdym państwie, oczywiście w języku urzędowym, są dokumenty normatywne, aprobowane przez odpowiednie władze państwowe. Kiedy więc tworzy się mapę swego państwa, to wtedy z zapisem nazw nie ma żadnego problemu: pisze się za źródłem normatywnym. Inna wygląda sprawa, kiedy sporządza się mapę terytorium innego państwa, gdzie oficjalne nazwy regulowane są według obowiązujących w danym państwie normatywów i zapisywane są literami oficjalnego alfabetu. Wtedy trzeba wykorzystać, naszym zdaniem, jakieś zasady transkrypcji, i to wykorzystać takie zasady, aby nazwy te na polskich mapach były zapisane poprawnie.

Spróbujemy przeanalizować, czy prawidłowo są zapisane nazwy ukraińskie na polskich mapach drogowych. Oczywiście, aby przeprowadzić analizę jakościową, potrzebne są mapy polskie jak największej części ziem ukraińskich, a takich map niestety nie mamy. Do naszej dyspozycji były cztery mapy, a to: 1) Poland. Tourist map, skala 1:1500 000, wydanie r.1972; 2) Mapa samochodowa Polski, skala 1:1500 000, jako „Załącznik do informatora samochodowo - motocyklowego -rocznik XXII”, wyd. w 1977r.; 3) Mapa samochodowa Polski, wydanie piąte, skala 1:1000 000, rok wyd.1977; 4) Polska. Mapa drogowa, skala 1:750 000, wydanie r. 1999. Pierwsze trzy mapy zostały opracowane przez Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych w Warszawie, a ostatnią mapę wydała Sp. z o.o. Daunpol w Warszawie.

Na pierwszych trzech mapach podana jest bardzo skąpa informacja na temat materiałów źródłowych: podane są nazwy kilku miast i niektóre hydronimy, mniej więcej po 30 na każdej mapie. Prawdą jest, że terytorium ukraińskie poza granicą państwową Polski na tych mapach jest zbyt małe. Analizując taką ilościowo małą informację, można wywnioskować, że dla zapisu nazw na tych mapach wykorzystane były materiały rosyjskie

i zostały zapisane fonetycznie. W taki sposób, w brzmieniu rosyjskim zapisane są na nich: *Lwow, Jaworow, Rawa Russkaja* itp.

W lepszy sposób, zarówno ilościowo, jak i jakościowo, zadanie to rozwiązane jest na mapie ostatniej. Widocznie skala mapy pozwoliła odzwierciedlić nieco większą część terytorium ukraińskiego i zapisać na niej prawie dziesięciokrotnie więcej nazw miejscowości - 216 w porównaniu z mapą trzecią, na której jest tylko 18 nazw. To jest ilościowa zaleta tej mapy. Jakościowo przedstawia się ona także w korzystniejszym świetle w porównaniu z mapami poprzednimi. Prawie wszystkie nazwy podane są fonetycznie, w brzmieniu ukraińskim, chociaż pisownia tych nazw z zastosowaniem spółgłosek *š, č, ž* (sz, cz, ż) dla czytelnika ukraińskiego, znającego język polski, jest niezwykła. Ale zrobiono ważny krok dla zapoczątkowania prawidłowego zapisu nazw ukraińskich na polskich mapach drogowych, bo z 216 toponimów tylko niektóre są zapisane niepoprawnie: na przykład, *Dušava*, a powinno być *Dašava*, ale lepiej było by *Daszawa*, tak jak jest zapisana druga nazwa w brzmieniu polskim; *Rohozno, Strilbiči*, powinno być: *Rohizno, Strilbyči* (lub Strilbyči) itp. W gruncie rzeczy, jak myślimy, nie bardzo uzasadnionym jest drugi zapis nazw niektórych miejscowości, tak jak zapisywano je w przedwojennej Polsce, na przykład: *Lwów, Gródek Jagielloński* itp. Niewykorzystanie litery *l* nieco szpeci wymowę niektórych nazw, jak na przykład *Perewały* (zapis na mapie *Perewaly*). Niezrozumiały jest przymiotnik w nazwie *Bel. Turja*. A propos, co do zapisu końcówki *ja* w takich nazwach jak *Dubrowycja, Zabolottja, Hordynja, Volnycja*, itp. (powinno być: *Dubrowycia*, lub *Dubrovycia, Zabolottia, Hordynia, Wolnycia*). Uzasadnionym jest użycie *ja*, kiedy w ukraińskiej nazwie jest apostrof, na przykład: Кам'янобрід – *Kamjanobrid*, a nie *Kam'janobrid*. Nieprawidłowo są zapisane nazwy, ukazujący kierunek ruchu drogowego, *Kijiv i Kovil'* (powinno być: *Kyjiv lub Kyjiw, Kowel'*). Co się tyczy hydronimów, to zapis niektórych z nich powinien być następujący: np. *Turs'ke*, a nie *Tur'ske, Prypjat'*, a nie *Prypjat*, np. *Švitiaz'ke*, a nie *Švitjaz'ke, Verešćycia*, a nie *Verešycja* (najlepiej było by *Wereszczycia*), *Bystrycia*, a nie *Bystrycja*. Na wszystkich czterech mapach po rosyjsku jest zapis rzeki *Dniestr* (powinno być *Dnister*).

Takie są nasze uwagi na temat przeprowadzonej analizy. Ponieważ nazwy miejscowości, są nie tylko na mapach drogowych, ale także na innych mapach geograficznych i tematycznych, to nasze sugestie mogą być przydatne przy sporządzeniu takich map ziem ukraińskich.

W końcu o nazwie podstawowej- nazwie sąsiedniego z Polską państwa. Na pierwszej mapie figuruje zapis „*Ukraińska SRR*”, - na trzeciej jest ogólny skrót „*ZSRR*”, a na ostatniej – „*Ukrajina*”. Uważamy, że ten ostatni zapis jest prawidłowy, chociaż w „*Słowniku, polsko-rosyjskim*”, r. wyd. 1975. figuruje „*Ukraina*” i „*Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka*” (str. 821).

Рецензію на статтю склав професор д. т. н. Дорожинський О. Л.

Abstract

Wykorzystując trzy polskie mapy drogowe i jedną mapę turystyczną, wydanych w Polsce w latach 1972-1999, wykonano było doświadczenie, co do zapisu ukraińskich nazw miejscowości oraz niektórych hydronimów na tych mapach. Ustalono, że tylko na mapie 1999 r. wyd. większość tych nazw zapisane są prawidłowo, z zastosowaniem fonetycznej formy transkrypcji.

Анотація

На прикладі трьох польських дорожніх і однієї туристичної карт, виданих у Польщі в 1972-1999 роках, були проаналізовані підписи українських назв населених пунктів і деяких елементів гідрографії. Встановлено, що тільки на карті 1999 року видання більшість цих назв записані правильно, використовуючи фонетичну форму транскрипції.